

บทที่ 3

สถานการณ์การผลิตและการตลาดยางพารา

ในบทนี้เสนอสถานการณ์การผลิตและการตลาดยางพาราของโลก สถานการณ์ผลิตและการตลาดยางพาราของประเทศไทย รวมทั้งสถานการณ์การซื้อขายยางพาราในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย สาระส่วนใหญ่สรุปและวิเคราะห์จาก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 สถานการณ์การผลิตและการตลาดยางพาราของโลก

3.1.1 การผลิต

ในปี 2549 ทั่วโลกมีพื้นที่ปลูกยางพาราประมาณ 61,185 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2547 ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 58,390 ล้านไร่ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.79 เนื่องจากการขยายพื้นที่ปลูกยางในเกือบทุกประเทศ ทั้งในประเทศที่เคยเป็นแหล่งปลูกยางเดิมและประเทศที่เป็นแหล่งปลูกยางใหม่ พื้นที่ปลูกยางส่วนใหญ่เกือบร้อยละ 90 อยู่ในทวีปเอเชีย ส่วนใหญ่เป็นสวนยางขนาดเล็ก และเป็นเกษตรกรรายย่อย โดยประเทศอินโดนีเซียมีพื้นที่ปลูกยางมากที่สุด 20,681 ล้านไร่ รองลงมา คือ ประเทศไทย 14,342 ล้านไร่ และประเทศมาเลเซีย 7,656 ล้านไร่ โดยเนื้อที่ปลูกยางของทั้ง 3 ประเทศคิดเป็นร้อยละ 67.4 ของพื้นที่ปลูกยางของโลก ที่เหลือเป็นพื้นที่ปลูกยางของประเทศอื่นๆ (ตารางที่ 3.1)

สำหรับประเทศอินโดนีเซียและประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราเมื่อเทียบกับปี 2547 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.44 และ 10.75 ตามลำดับ เนื่องมาจากแรงจูงใจจากราคายางที่ยังอยู่ในเกณฑ์สูง ทำให้เกษตรกรเร่งขยายพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มมากขึ้น ส่วนประเทศมาเลเซียกลับมีพื้นที่ปลูกยางลดลงร้อยละ 4.66 เนื่องจากนโยบายการปรับลดพื้นที่การปลูกยางของรัฐบาลซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการขาดแคลนแรงงานและหันไปส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน ตลอดจนหันไปมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ยางมากขึ้น

ส่วนผลผลิตยางพาราโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงปี 2547-2551 ผลผลิตโลกเพิ่มขึ้นจาก 8.76 ล้านตัน ในปี 2547 เป็น 9.81 ล้านตัน ในปี 2551 ซึ่งการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเกิดจากแรงจูงใจด้านราคา ทำให้มีการบำรุงรักษาต้นยาง ชะลอการตัดโค่นต้นยางแก่ และ

เร่งเปิดกรีดยางใหม่ โดยประเทศไทยยังคงเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกยางพารารายใหญ่ที่สุดของโลก แม้จะมีพื้นที่ปลูกยางน้อยกว่าประเทศอินโดนีเซียซึ่งมีผลผลิตมากเป็นอันดับ 2 รองจากประเทศไทยก็ตาม สำหรับประเทศมาเลเซียเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกยางใหญ่อันดับ 3 ขณะที่ประเทศเวียดนามเป็นประเทศผู้ผลิตรายใหญ่อันดับ 6 ของโลก แต่เป็นประเทศผู้ส่งออกยางใหญ่อันดับ 4 ของโลก ซึ่งทั้งประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามได้มีการเร่งขยายพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซีย ส่วนประเทศอินเดียและประเทศจีนเป็นประเทศผู้ผลิตยางพารารายใหญ่อันดับ 4 และอันดับ 5 ของโลก ตามลำดับ แต่มีการผลิตเพื่อสนองความต้องการใช้ในประเทศทั้งหมด (ตารางที่ 3.2)

3.1.2 การตลาด

3.1.2.1 ความต้องการใช้ภายในประเทศ

ในช่วงปี 2547-2551 ความต้องการใช้ยางพาราของโลกเพิ่มขึ้นจาก 8.71 ล้านตันในปี 2547 เป็น 9.82 ล้านตัน ในปี 2551 สำหรับปี 2551 โลกใช้ยางพาราเพิ่มขึ้นจากปี 2550 เล็กน้อยเพียงร้อยละ 0.38 เนื่องจากในช่วงครึ่งหลังของปี 2551 เกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจโลกด้านการเงินทำให้เศรษฐกิจถดถอย ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศผู้บริโภคมูลค่าผลิตภัณฑ์ยางพาราใหญ่ของโลกลดการบริโภคลง ประเทศผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ยาง โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและประเทศจีนจึงมีความต้องการใช้ยางพาราเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ไม่นัก (ตารางที่ 3.2)

3.1.2.2 การส่งออก

ในช่วงปี 2547-2551 การส่งออกยางพาราโลกมีการชะลอตัวลง โดยในปี 2547 โลกมีการส่งออก 6.18 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเป็น 6.68 ล้านตัน ในปี 2551 ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงปี 2547-2551 ราคาของยางพาราอยู่ในระดับสูงมากทำให้ประเทศผู้ส่งออกยางพาราต่างชะลอการซื้อยางพารา สำหรับประเทศที่มีการขยายตัวของการส่งออกมากที่สุดในช่วงปี 2547-2551 ได้แก่ ประเทศเวียดนาม เนื่องจากเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกยางพารารายใหม่ที่มีศักยภาพ รองลงมา คือ ประเทศอินโดนีเซีย สำหรับประเทศไทยและประเทศมาเลเซียมีการขยายตัวของการส่งออกลดลง เนื่องจากราคาผลผลิตยางพาราไทยสูงกว่าประเทศคู่แข่ง ทำให้ประเทศผู้ซื้อหันไปซื้อยางพาราจากประเทศคู่แข่งเพิ่มขึ้น ส่วนประเทศมาเลเซียมีการผลิตลดลงจากแผนการ Replant ยางพาราเพื่อเพิ่มผลผลิต ขณะที่ความต้องการใช้ยางพาราในประเทศเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้การส่งออกลดลง (ตารางที่ 3.2)

3.1.2.3 สต็อก

ในช่วงปี 2547-2551 สต็อกยางพาราโลกมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 1.82 ล้านตันในปี 2547 เป็น 2.02 ล้านตัน ในปี 2551 สต็อกยางพาราในช่วงปี 2549-2550 สูงกว่า 2 ล้านตัน

เนื่องจากราคายางพาราในช่วงดังกล่าวค่อนข้างผันผวนไปในทิศทางที่เพิ่มขึ้น ทำให้ประเทศผู้ใช้อย่างพาราจำเป็นต้องสต็อกยางไว้มาก สำหรับปี 2551 ในช่วงปลายปีสต็อกยางพาราส่วนใหญ่อยู่ในมือประเทศผู้ผลิต เนื่องจากราคายางพาราลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ประเทศผู้ซื้อชะลอการรับมอบยางพารา (ตารางที่ 3.2)

3.1.2.4 ราคา

ในช่วงปี 2547-2551 ราคายางพาราในตลาดโลกมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นมาก (ตารางที่ 3.3) โดยราคาซื้อขายล่วงหน้าในตลาดสิงคโปร์ (Singapore Commodity Exchange, SICOM) ของราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 เพิ่มขึ้นจาก 127.98 เซนต์สหรัฐ/กิโลกรัม ในปี 2547 เป็น 281.18 เซนต์สหรัฐ/กิโลกรัม ในปี 2551 เมื่ออยู่ในรูปของเงินบาทราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 51.23 บาท/กิโลกรัม เป็น 92.21 บาท/กิโลกรัม ในปี 2551 และราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 ปี 2551 เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ในรูปเงินดอลลาร์ ร้อยละ 13.50 และในรูปเงินบาทร้อยละ 11.80 (รูปที่ 2.1) ส่วนราคายางแท่งเพิ่มขึ้นจาก 128.65 เซนต์สหรัฐ/กิโลกรัม ในปี 2547 เป็น 282.90 เซนต์สหรัฐ/กิโลกรัม ในปี 2551 เมื่ออยู่ในรูปเงินบาทราคายางแท่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 51.54 บาท/กิโลกรัม ในปี 2547 เป็น 90.16 บาท/กิโลกรัม ในปี 2551 และราคายางแท่งปี 2551 เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ในรูปเงินดอลลาร์ ร้อยละ 27.70 ในรูปเงินบาท ร้อยละ 20.53 (รูปที่ 2.2) ส่วนราคาซื้อขายล่วงหน้าในตลาดโตเกียว (Tokyo Commodity Exchange, TOCOM) ราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 เพิ่มขึ้นจาก 141.08 เยน/กิโลกรัม ในปี 2547 เป็น 296.32 เยน/กิโลกรัม ในปี 2551 เมื่ออยู่ในรูปเงินบาทราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 52.06 บาท/กิโลกรัม ในปี 2547 เป็น 91.74 บาท/กิโลกรัม ในปี 2551 และราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 ในปี 2551 เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ในรูปเงินเยน ร้อยละ 9.97 และในรูปเงินบาท 17.25 (รูปที่ 2.3)

ตารางที่ 3.1 พื้นที่ปลูกยางธรรมชาติของโลก ปี 2547-2549

หน่วย: 1,000 ไร่

ประเทศ	พื้นที่ปลูก		
	2547	2548	2549
ไทย	12,950	13,596	14,342
อินโดนีเซีย	20,388	20,388	20,681
มาเลเซีย	8,013	8,013	7,656
อินเดีย	3,613	3,613	3,843
จีน	3,863	3,750	4,851
เวียดนาม	2,818	2,818	3,188
ศรีลังกา	806	806	747
ฟิลิปปินส์	575	513	513
แอฟริกา	1,081	1,081	1,018
ละตินอเมริกา	2,924	2,924	2,924
อื่น ๆ	1,359	1,359	1,359
รวม	58,390	58,861	61,185

ที่มา: IRSG, 2007

ตารางที่ 3.2 ผลผลิต ปริมาณการใช้ยาง การส่งออก การนำเข้า สต็อกของโลก

หน่วย: ล้านตัน

ปี	ผลผลิต	ปริมาณการใช้	ส่งออก	นำเข้า	สต็อก
2547	8.76	8.71	6.18	6.09	1.82
2548	8.91	9.07	6.41	6.39	1.64
2549	9.70	9.24	6.88	6.40	2.11
2550	9.70	9.78	6.69	6.60	2.03
2551	9.81	9.82	6.68	6.58	2.02
G.R.	3.18	3.21	2.01	1.18	4.24

หมายเหตุ : G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต

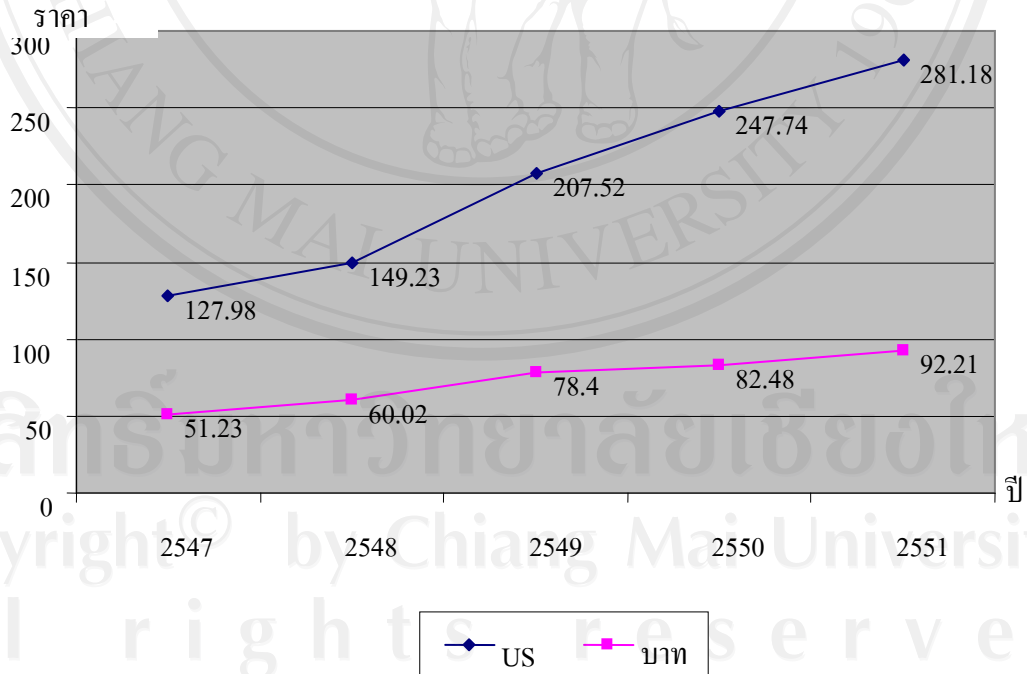
ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.3 ราคาขางพาราในตลาดสิงคโปร์และตลาดโตเกียว

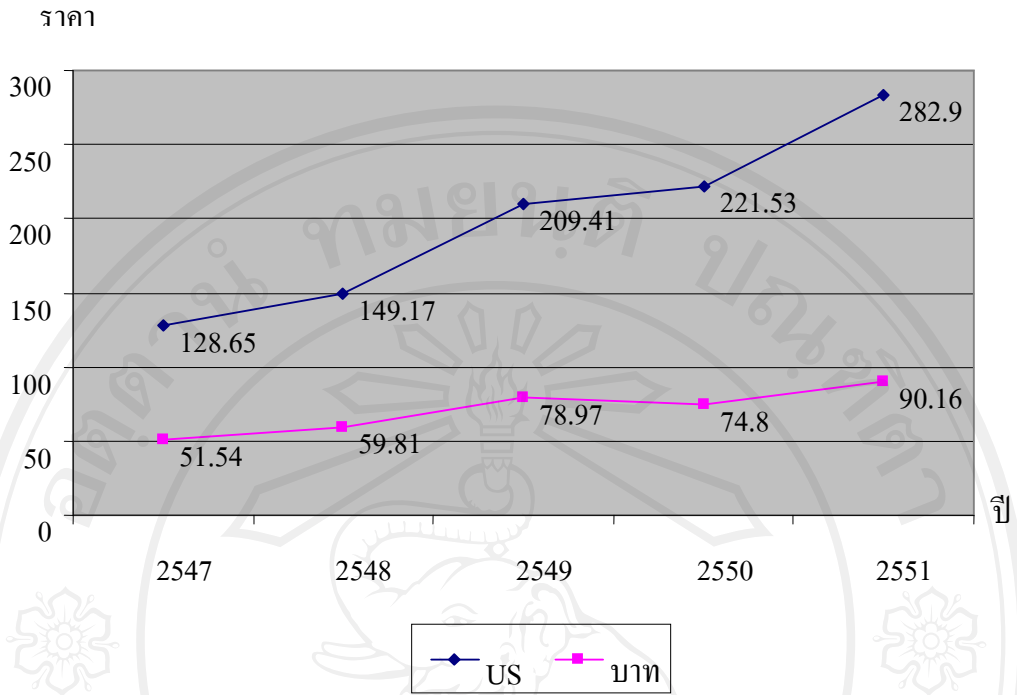
ปี	ตลาดสิงคโปร์				ตลาดโตเกียว	
	ยางแผ่นรมควันชั้น 3		ยางแท่ง		ยางแผ่นรมควันชั้น 3	
	US	บาท	US	บาท	US	บาท
2547	127.98	51.23	128.65	51.54	141.08	52.06
2548	149.23	60.02	149.17	59.81	168.51	61.61
2549	207.52	78.40	209.41	78.97	143.13	78.78
2550	247.74	82.48	221.53	74.8	269.45	78.24
2551	281.18	92.21	282.90	90.16	296.32	91.74
G.R.	23.14	16.11	21.79	14.36	21.58	14.71

หมายเหตุ: G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต

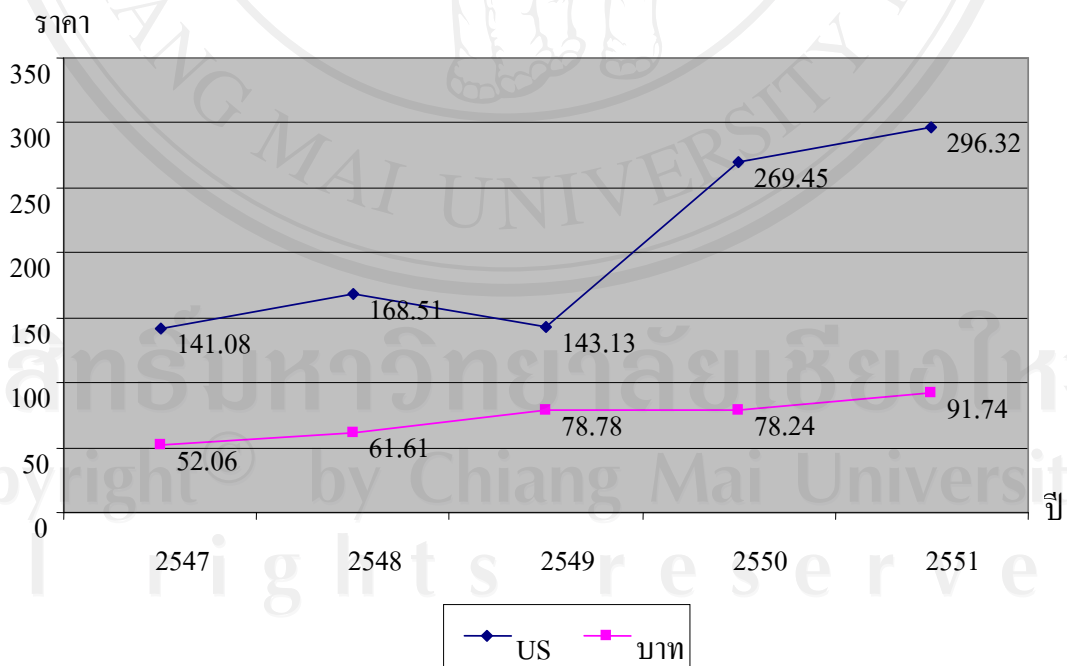
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

รูปที่ 3.1 ราคาขางแผ่นรมควันชั้น 3 ในตลาดสิงคโปร์ ปี 2547-2551

รูปที่ 3.2 ราคาขางแท่งในตลาดสิงคโปร์ ปี 2547-2551

รูปที่ 3.3 ราคาขางแผ่นรมควันในตลาดโตเกียว ปี 2547-2551

3.2 สถานการณ์การผลิตและการตลาดยางพาราของประเทศไทย

3.2.1 การผลิต

ปี 2551 ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งสิ้น 16,716,945 ไร่ เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ซึ่งมีพื้นที่ 15,356,703 ไร่ โดยภาคใต้มีพื้นที่ปลูกยางมากที่สุด 11,339,698 ไร่ รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2,799,209 ไร่ ภาคกลาง 1,977,460 ไร่ และภาคเหนือ 600,578 ไร่ รวมทั้งสิ้น 64 จังหวัด จังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางมากที่สุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี 1,871,907 ไร่

ในช่วงปี 2548-2551 ผลผลิตยางพาราของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จาก 2,979,722 ตัน ในปี 2548 เป็น 3,166,843 ตัน ในปี 2551 ทั้งนี้เนื่องจากราคาที่อยู่ในระดับสูงจูงใจให้เกษตรกรดูแลบำรุงรักษา และมีการกรีดยางเพิ่มขึ้น รวมทั้งลดการตัดโค่นต้นยางแก่และเปิดกรีดยางใหม่ก่อนอายุการเปิดกรีดยาง และจากการที่ราคายางพาราอยู่ในระดับสูงจึงจูงใจให้มีการขยายพื้นที่ปลูกใหม่มากขึ้น โดยเนื้อที่ปลูกเพิ่มขึ้นมากตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา จาก 13,610,062 ไร่ ในปี 2548 เป็น 16,716,945 ไร่ ในปี 2551 จากนโยบายขยายพื้นที่ปลูกยางพาราในที่แห่งใหม่แต่แนวโน้มผลผลิตยางพาราต่อไร่กลับลดลง เนื่องจากในช่วงที่ผ่านมาสภาพภูมิอากาศไม่เอื้ออำนวย ประสบกับทั้งภาวะแห้งแล้งและน้ำท่วมในแหล่งผลิต โดยในปี 2548 มีผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 282 กิโลกรัม ลดลงเหลือไร่ละ 278 กิโลกรัม ในปี 2551 (ตารางที่ 3.4)

3.2.2 การตลาด

3.2.2.1 ความต้องการใช้ในประเทศ

ในช่วงปี 2547-2551 ประเทศไทยมีแนวโน้มการใช้ยางพาราในประเทศเพิ่มขึ้น ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4.12 ต่อปี จาก 0.32 ล้านตัน ในปี 2547 เป็น 0.37 ล้านตัน ในปี 2551 โดยมีการใช้น้ำยางข้นและยางแผ่นรมควันเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 16.30 และ 5.54 ต่อปีตามลำดับ แต่มีแนวโน้มการใช้ยางแท่งลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 2.41 ต่อปี จาก 0.12 ล้านตัน ในปี 2547 เหลือ 0.11 ล้านตัน ในปี 2551 โดยในปี 2548 มีการใช้ยางในประเทศมากที่สุด จำนวน 0.13 ล้านตัน (ตารางที่ 3.5)

ในปี 2551 การใช้ยางพาราในประเทศไทยมีประมาณร้อยละ 12 ของผลผลิตยางพาราทั้งหมด โดยเป็นการใช้น้ำยางข้น ยางแท่ง และยางแผ่นรมควัน ประมาณร้อยละ 40 31 และ 26 ของการใช้ยางในประเทศทั้งหมด ตามลำดับ อุตสาหกรรมที่มีการใช้ยางพารามากที่สุดคือ อุตสาหกรรมยางล้อ ซึ่งประกอบด้วย ยางยานพาหนะ ยางรถจักรยาน/จักรยานยนต์ และยางล้อรถบรรทุก ซึ่งมีการใช้ยางแท่งและยางแผ่นรมควันรวมกันประมาณร้อยละ 55 ของการใช้ยางในประเทศทั้งหมด

และมีอัตราการขยายตัวของการใช้ยางเฉลี่ยร้อยละ 7.41 ต่อปี เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจโลกขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2547-2550 แต่เศรษฐกิจเริ่มถดถอยในปี 2551 ทำให้การใช้ยางพาราในอุตสาหกรรมยางล้อลดลงร้อยละ 1.25 ต่อปี อุตสาหกรรมที่มีการใช้ยางพารามากรองลงมา ได้แก่ อุตสาหกรรมยางยืด มีการใช้ยางพาราประมาณร้อยละ 19 ของความต้องการใช้ยางในประเทศทั้งหมด มีอัตราการขยายตัวของการใช้ยางสูงที่สุดเฉลี่ยร้อยละ 17.89 ต่อปี เนื่องจากมีการขยายการผลิตเส้นยืดเพิ่มขึ้นมาก สำหรับอุตสาหกรรมถุงมือมีการใช้ยางพาราประมาณร้อยละ 15 ของความต้องการใช้ยางพาราทั้งหมด มีแนวโน้มลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 1.46 ต่อปี เนื่องจากในปี 2549-2550 ราคายางพาราอยู่ในระดับสูงมาก ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมถุงมือที่ใช้ยางเพิ่มขึ้นเป็นวัตถุดิบในการผลิตเกือบร้อยละ 90 ทำให้โรงงานถุงมือขนาดเล็กที่ขาดสภาพคล่องต้องปิดโรงงาน นอกจากนี้อุตสาหกรรมที่มีอัตราการขยายตัวของการใช้ในประเทศลดลง คือ อุตสาหกรรมยางรัดของ มีอัตราการขยายตัวลดลงร้อยละ 12.37 ต่อปี เนื่องจากปัจจุบันมีการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่ไม่ต้องใช้ยางรัดของมากขึ้น (ตารางที่ 3.6)

3.2.2.2 การส่งออก

การส่งออกยางพาราในช่วงปี 2547-2551 มีแนวโน้มลดลงในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 0.75 ต่อปี จาก 2.67 ล้านตัน ในปี 2547 เป็น 2.60 ล้านตัน ในปี 2551 เนื่องจากผลผลิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่มากนัก แต่มีการใช้ในประเทศเพิ่มขึ้น ประกอบกับในช่วงปลายปี 2551 เกิดภาวะเศรษฐกิจโลกถดถอยจึงทำให้ประเทศผู้ใช้อย่างชะลอการซื้อยาง

สำหรับการส่งออกยางพาราของประเทศไทยจะส่งออกไปรูปยางแท่ง ยางแผ่นรมควัน และน้ำยางข้น ประมาณร้อยละ 35 54 และ 21 ตามลำดับ โดยน้ำยางข้อมีแนวโน้มการส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3.72 ต่อปี จาก 0.48 ล้านตัน ในปี 2547 เป็น 0.54 ล้านตัน ในปี 2551 แต่ยางแท่งและยางแผ่นรมควันกลับมีแนวโน้มการส่งออกลดลงในอัตราร้อยละ 6.15 และ 3.65 ต่อปี ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากยางแท่งและยางแผ่นรมควันของประเทศไทยได้สูญเสียส่วนแบ่งการตลาดของประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่นให้แก่ประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียไป ส่วนยางน้ำข้น ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตมากที่สุดในโลกยังคงมีศักยภาพในการส่งออกได้ดี (ตารางที่ 3.7)

3.2.2.3 ราคา

ราคายางพารามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปี 2547-2551 เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก การเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน และการเก็งกำไรในตลาดซื้อขายล่วงหน้า

สำหรับราคาที่เกษตรกรขายได้ในช่วงปี 2547-2551 ราคายางแผ่นดิบคุณภาพ 3 ยางก้อนคละ และน้ำยางสด มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 17.87 15.50 และ 16.37 ต่อปี

ตามลำดับ สำหรับปี 2551 ราคาขางแผ่นดิบคุณภาพ 3 ราคาขางก้อนคละ และน้ำยางสด เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 28.18 18.44 และ 20.07 ต่อปี ตามลำดับ การเพิ่มขึ้นของราคาขางพาราในประเทศเป็นไปตามราคาในตลาดโลก (ตารางที่ 3.8)

ส่วนราคาส่งออก F.O.B. ในช่วงปี 2547-2551 ราคาขางแผ่นรมควันชั้น 3 ขางแท่ง และน้ำยางข้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 15.60 16.32 และ 10.70 ต่อปี ตามลำดับ การเพิ่มขึ้นของราคาขางเป็นไปตามราคาในตลาดโลก สำหรับปี 2551 ราคาขางแผ่นรมควัน ขางแท่ง และน้ำยางข้น เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 18.93 21.49 และ 15.40 ต่อปี ตามลำดับ (ตารางที่ 3.9)

3.2.2.4 ระบบตลาดขางพาราของประเทศไทย

ระบบตลาดขางพาราของประเทศไทยมี 3 ลักษณะ คือ ตลาดท้องถิ่น ตลาดกลางขางพารา และตลาดซื้อขายล่วงหน้า (สถาบันวิจัยยาง, 2552)

1) ตลาดขางท้องถิ่น

ตลาดขางท้องถิ่นเป็นตลาดที่ซื้อขายโดยมีการส่งมอบขางจริงภายในประเทศ ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้และภาคตะวันออก ซึ่งเป็นแหล่งปลูกขางเดิม มีการซื้อขายตามชนิดและคุณภาพของขาง ชาวสวนขางสวนใหญ่นิยมขายผ่านตลาดท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นได้จากประมาณร้อยละ 94 ของปริมาณขางทั้งประเทศ จะซื้อขายผ่านตลาดท้องถิ่น ประกอบด้วยร้านค้าขางซึ่งมีกระจายอยู่ในจังหวัดที่เป็นแหล่งปลูกขางทั่วประเทศ ตลาดท้องถิ่นจะประกอบด้วยพ่อค้ารับซื้อขางหลายระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด สำหรับโรงงานแปรรูปขางซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ส่งออกขางด้วย โดยทั่วไปจะรับซื้อขางจากพ่อค้ารายใหญ่ระดับอำเภอหรือระดับจังหวัด ไม่นิยมรับซื้อขางจากเกษตรกรรายย่อยทั่วไป เนื่องจากจะเป็นการยุ่งยากในการจัดการ นอกจากเกษตรกรจะขายขางโดยตนเองแล้ว ในบางจังหวัดโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการรวมกลุ่มขายขางอยู่เป็นจำนวนมาก และมีการผลิตขางแผ่นรมควันในรูปของสหกรณ์กองทุนสวนขางในบางจังหวัดทางภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวยังไม่แพร่หลายมากนักเมื่อเทียบกับกรณีที่เกษตรกรผลิตและขายขางโดยลำพัง

2) ตลาดกลางขางพารา

ตลาดกลางขางพาราเป็นตลาดที่ซื้อขายโดยมีการส่งมอบขางจริง เช่นเดียวกับตลาดท้องถิ่นทั่วไป เริ่มเกิดขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี 2534 โดยตลาดกลางขางพาราแห่งแรกได้จัดตั้งขึ้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ต่อมาในปี 2542 ตลาดกลางขางพาราจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เริ่มเปิดดำเนินการ และตลาดกลางขางพาราจังหวัดนครศรีธรรมราชได้เปิดให้บริการในปี 2544 นอกจากการให้บริการด้านการซื้อขายขางประเภทต่างๆ เช่น ขางแผ่นดิบ ขางแผ่นรมควัน

ยางก้อนถ้วย และน้ำยางสด ตลาดกลางยางพาราหาดใหญ่ยังให้บริการซื้อขายยางผ่านห้องค้ายาง ตลาดกลางยางพาราทั้ง 3 แห่ง มีคลังสินค้าขนาดความจุประมาณ 16,000 ตัน ให้บริการเก็บฝากยาง แก่เกษตรกร เอกชน และการเก็บฝากยางตามโครงการแทรกแซงตลาดยางพาราของรัฐบาลด้วย และการให้บริการสารสนเทศข้อมูลยาง ก็เป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการของตลาดกลางยางพารา ทั้ง 3 แห่ง

ปริมาณยางที่ซื้อขายผ่านตลาดกลางยางพาราในปี 2545-2549 แม้จะมีไม่มากนัก ปีละประมาณ 114,921-159,435 ตัน หรือไม่เกินร้อยละ 6 ของยางที่ผลิตได้ทั่วประเทศ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากระบบตลาดกลางยางพาราทั้ง 3 แห่ง อยู่ในภาคใต้ยังไม่กระจายครอบคลุมแหล่งผลิตยางทั่วประเทศ และอาจเกิดจากกลไกตลาดเริ่มทำงาน ผู้ซื้อและผู้ขายในท้องถิ่นตกลงซื้อขายกันในราคาที่ไม่ใกล้เคียงกับตลาดกลาง ทำให้ไม่มีความจำเป็นที่ต้องซื้อขายผ่านตลาดกลาง อย่างไรก็ตามบทบาทของตลาดกลางยางพาราต่อการซื้อขายยางภายในประเทศก็เริ่มทวีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการขายผลผลิต ผู้ซื้อมั่นใจในคุณภาพของยางที่ประมูลผ่านตลาดกลาง และตลาดท้องถิ่นใช้เป็นราคาอ้างอิง ช่วยให้การซื้อขายมีความเป็นธรรมมากขึ้น

3) ตลาดซื้อขายล่วงหน้า

ตลาดซื้อขายล่วงหน้าของประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ การซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ปี 2542 เรียกว่า ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (The Agricultural Future Exchange of Thailand, AFET) เปิดดำเนินการซื้อขายยางแผ่นรมควันชั้น 3 (RSS3) ครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2547 ซื้อขายสัญญาล่วงหน้าระยะเวลา 2-6 เดือน ปัจจุบันมีการนำข้าวหอมมะลิ 100% ชั้น 2 และข้าวขาว 5% เข้ามาทำการซื้อขายในตลาด ในระยะแรกที่ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าเปิดดำเนินการ ปริมาณสัญญาซื้อขายยังมีจำนวนไม่มากนัก แต่ปัจจุบันปริมาณการซื้อขายยางได้เพิ่มมากขึ้น ในอนาคตบทบาทของตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าต่อการค้า และราคายางจะมีเพิ่มมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 3.4 เนื้อที่ ผลิต และผลิตต่อไร่ เป็นรายภาค ปี 2548-2551

	ปี	รวมทั้ง ประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคกลาง	ภาคใต้
เนื้อที่ปลูก (ไร่)	2548	13,610,062	112,345	1,004,136	1,567,420	10,926,161
	2549	14,353,567	213,692	1,539,623	1,644,704	10,955,548
	2550	15,356,703	402,214	2,143,206	1,697,967	11,113,316
	2551	16,716,945	600,578	2,799,209	1,977,460	11,339,698
ผลิต (ตัน)	2548	2,979,722	1,442	95,705	295,313	11,339,698
	2549	3,070,520	2,010	117,303	312,393	2,587,262
	2550	3,024,207	4,788	136,128	338,977	2,544,314
	2551	3,166,843	3,710	154,917	364,100	2,644,116
ผลิต/ไร่ (กก.)	2548	282	245	252	268	285
	2549	282	256	257	274	284
	2550	274	232	260	282	273
	2551	278	251	272	286	278

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.5 การใช้ยางพาราในประเทศแยกตามชนิดยาง

ปี	หน่วย: ตัน				
	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	อื่นๆ	รวม
2547	78,500	123,067	88,263	28,819	318,649
2548	82,425	129,224	92,676	30,324	334,649
2549	70,276	104,168	131,974	14,467	320,885
2550	96,308	116,292	149,659	11,400	373,659
2551	95,091	114,842	147,793	11,274	369,000
G.R.	5.54	-2.41	16.30	-24.84	4.12

หมายเหตุ: G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.6 การใช้ยางพาราในประเทศไทยแยกตามประเภทอุตสาหกรรม

ปี	ยางล้อ	ถุงมือยาง	ยางยืด	ยางรัดของ	อื่นๆ	รวม
2547	156,510	56,790	40,213	27,120	38,016	318,649
2548	171,948	57,658	43,752	25,412	35,879	334,649
2549	164,873	62,312	68,179	16,382	9,139	320,885
2550	206,694	54,808	72,193	17,232	22,732	373,659
2551	204,117	54,125	71,293	17,017	22,448	369,000
G.R.	7.41	-1.46	17.89	-12.37	-14.02	4.12

หมายเหตุ: G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.7 การส่งออกยางพาราของประเทศไทยแยกตามชนิดของยาง

ปี	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	อื่นๆ	รวม
2547	1.10	1.07	0.48	0.01	2.67
2548	0.92	1.15	0.47	0.08	2.62
2549	0.94	1.10	0.52	0.09	2.66
2550	0.87	0.88	0.53	0.28	2.56
2551	0.88	0.89	0.54	0.29	2.60

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.8 ราคาขางพาราที่เกษตรกรขายได้ปี 2547-2551

ปี	ยางแผ่นดิบชั้น 3	ยางก้อนคละ	น้ำยางสด
2547	44.61	23.46	42.75
2548	52.19	27.77	59.29
2549	68.19	37.16	65.69
2550	68.92	35.84	66.21
2551	88.34	42.45	79.50
G.R.	17.87	15.50	16.37

หมายเหตุ: G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต
ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

ตารางที่ 3.9 ราคาขงพาราส่งออก F.O.B. ปี 2547-2551

หน่วย: บาท/กิโลกรัม			
ปี	ยางแผ่นรมควันชั้น 3	ยางแท่ง	น้ำยางข้น
2547	51.67	49.43	39.96
2548	60.38	56.66	45.37
2549	79.50	75.43	56.98
2550	78.61	75.21	53.17
2551	93.49	91.37	61.36
G.R.	15.60	16.32	10.70

หมายเหตุ: G.R. หมายถึง อัตราการเติบโต

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2552

3.3 สถานการณ์การซื้อขายยางพาราในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย

3.3.1 สถานการณ์การซื้อขาย

ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย (The Agricultural Futures Exchange of Thailand, AFET) ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงของราคาสินค้าเกษตรตามกลไกการตลาด (market based commodity price risk management) แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องสำหรับใช้ประกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคา เพื่อรักษารายได้หรือต้นทุนในอนาคตด้วยตนเอง ขณะเดียวกันยังสามารถเป็นเครื่องมือทางการเงินเพื่อการลงทุนแก่ผู้ที่ต้องการผลตอบแทนจากความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรอีกทางหนึ่ง โดยการซื้อขายสัญญาล่วงหน้าจะมีสำนักหักบัญชีเป็นหน่วยงานภายในตลาด ทำหน้าที่ดูแลและสร้างความเชื่อมั่น รวมทั้งป้องกันการบิดพลิ้วของสัญญา นอกจากนี้ยังมีสำนักคณะกรรมการกำกับการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า (ก.ส.ล.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการซื้อขายล่วงหน้าให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นับตั้งแต่มีการซื้อขายล่วงหน้าเป็นครั้งแรกเมื่อเดือนพฤษภาคม 2547 ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่ของจำนวนข้อตกลงซื้อขายและมูลค่าการซื้อขาย โดยเฉพาะยางแผ่นรมควันชั้น 3 เป็นสินค้าที่มีการซื้อขายข้อตกลงล่วงหน้ามากเป็นอันดับหนึ่ง และมีอัตราการเติบโตสูงมากที่สุด เมื่อเทียบกับสินค้าชนิดอื่น ๆ ที่มีการซื้อขายในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าด้วยกัน กล่าวคือ จากที่มี

ปริมาณและมูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อวันเพียงแค่ 101 สัญญา มูลค่า 25 ล้านบาท ในปี 2547 เพิ่มขึ้นเป็น 315 สัญญา มูลค่า 142 ล้านบาท ในปี 2551 (ตารางที่ 3.10) (ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2551)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าแผนรณรงค์วันขึ้น 3 จะเป็นสินค้าที่มีการซื้อขายมากที่สุดในตลาดล่วงหน้าของไทย แต่ก็ไม่สามารถเทียบกับตลาดล่วงหน้าต่างประเทศ เช่น Tokyo Commodity Exchange (TOCOM) ของประเทศญี่ปุ่นที่มีการพัฒนาตลาดมายาวนานกว่า ทั้งยังมีสภาพคล่องที่สูงกว่ามาก จึงส่งผลให้ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยยังไม่สามารถดึงดูดใจนักลงทุนหรือนักเก็งกำไรได้เท่าที่ควร ซึ่งข้อจำกัดและอุปสรรคที่สำคัญของการซื้อขายล่วงหน้าผ่านรณรงค์วันขึ้น 3 ได้แก่ (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550)

1. ลักษณะของสัญญา (contract specifications) ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประกันความเสี่ยง ทำให้ไม่สามารถแข่งขันกับตลาดล่วงหน้าในต่างประเทศได้
2. สภาพคล่องมีน้อย ทำให้ไม่ดึงดูดการลงทุน เนื่องจากผู้ซื้อขายไม่แน่ใจว่าจะสามารถปิดสถานะการณ้ซื้อขาย (offset) ได้ และขาดแรงจูงใจที่จะดึงกลุ่มผู้ซื้อขาย ผู้ค้า ผู้ส่งออก ให้เข้ามาซื้อขายที่ตลาดล่วงหน้าของไทย ทั้ง ๆ ที่บุคคลเหล่านี้ล้วนลดความเสี่ยงโดยซื้อขายที่ตลาดซื้อขายล่วงหน้าต่างประเทศ เช่น TOCOM อยู่แล้ว
3. เงินประกัน และค่าใช้จ่ายสูง เมื่อเทียบกับตลาดต่างประเทศ ทำให้ไม่ดึงดูดกลุ่มผู้ซื้อขาย ผู้ค้า ผู้ส่งออก ให้เข้ามาซื้อขายที่ตลาดล่วงหน้าของไทย ประกอบกับเรื่องสภาพคล่องส่งผลให้ปัจจุบันไม่สามารถดึงดูดกลุ่มลูกค้าได้
4. ผู้เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจ แม้ว่าในกลุ่มผู้ค้าบางพาราจะมีความรู้เรื่องการซื้อขายล่วงหน้ามากกว่าในกลุ่มสินค้าชนิดอื่นที่มีการซื้อขายกันในตลาด แต่ก็ยังมีอยู่ในวงจำกัด อีกทั้งที่ผ่านมามีการตลาดและการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอ จึงส่งผลให้ผู้เกี่ยวข้องยังขาดองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง
5. เงื่อนไขการส่งมอบ-รับมอบสินค้า ยังไม่ชัดเจน นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดของ พ.ร.บ. ยาง 2542 ว่าด้วยการห้ามนำเข้าจากต่างประเทศ ทำให้ประเทศอื่น ๆ ไม่สามารถส่งมอบยางที่ประเทศไทยได้ รวมทั้งกลไกการขนส่งสินค้าไทยมีต้นทุนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ รวมทั้งระบบท่าเรือยังไม่ดี ทำให้ต้นทุนเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 3.10 ปริมาณและมูลค่าการซื้อขายยางแผ่นรมควันชั้น 3 เฉลี่ยต่อวันในตลาด AFET

ปี	ปริมาณ (สัญญา)	มูลค่า (ล้านบาท)
วันแรก (28 พ.ค. 2547)	44	12
ปี 2547	101	25
ปี 2548	252	78
ปี 2549	339	135
ปี 2550	274	108
ปี 2551 (ถึงวันที่ 30 พ.ค. 2551)	315	142

ที่มา: ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2551

3.3.2 สัญญาล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3

สัญญาล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 ใช้สัญลักษณ์ในการซื้อขาย คือ RSS3 เป็นสัญญาล่วงหน้าที่อ้างอิงมูลค่าจากยางแผ่นรมควันชั้น 3 คุณภาพมาตรฐาน Green Book ซึ่งเป็นมาตรฐานที่กำหนดโดยที่ประชุม The Fourth International Rubber Quality and Pricing Conference (IRQPC) ณ กรุงบรัสเซล ประเทศเบลเยียม เมื่อเดือนมิถุนายน 2551 รวมทั้งต้องผ่านมาตรฐานการผลิตจากโรงงานที่ได้รับการยอมรับจาก Major International Tyre Manufactures โดยกำหนดสถานที่สำหรับส่งมอบ รับมอบ ไว้ที่ท่าเรือกรุงเทพมหานคร หรือท่าเรือแหลมฉบัง ภายใต้เงื่อนไข Free on Board (F.O.B.) อย่างไรก็ตามผู้ซื้อผู้ขายสามารถเลือกส่งมอบหรือรับมอบภายในประเทศได้โดยให้เป็นไปตามวิธีการและเงื่อนไขที่ตลาด AFET กำหนด

สัญญาล่วงหน้าดังกล่าวมีเดือนให้ซื้อขายได้ถึง 7 เดือนล่วงหน้า โดยแต่ละสัญญาจะกำหนดวันครบอายุหรือวันซื้อขายสุดท้าย (last trading day) ไว้ที่วันทำการที่ 3 ก่อนวันทำการแรกของเดือนที่ครบกำหนดส่งมอบ นอกจากนี้สัญญาล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 ยังสามารถใช้ในการส่งมอบและรับมอบสินค้าได้ โดย 1 สัญญาส่งมอบจะเท่ากับปริมาณยาง 20 ตัน และเมื่อถึงวันซื้อขายสุดท้ายผู้ที่มีสัญญาซื้อขายล่วงหน้าจะต้องทำการส่งมอบยางแผ่นรมควันชั้น 3 ตามคุณภาพ จำนวน ราคา และสถานที่ส่งมอบที่กำหนดไว้ ส่วนผู้ที่มีสัญญาซื้อขายล่วงหน้าก็ชำระเงินค่าสินค้าและรับมอบยางแผ่นรมควันชั้น 3 นั้นไป สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับข้อกำหนดการซื้อขายสัญญาล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3.11

นอกจากนี้ ตลาดสินค้าล่วงหน้า Center Commodity Exchange (C-Com) ซึ่งเป็นตลาดที่มีการซื้อขายยางพาราล่วงหน้าแห่งใหญ่ของประเทศญี่ปุ่น ได้นำราคาซื้อขายล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 ในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทยเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณดัชนี

ราคายางพารา (rubber index) ซึ่งนอกจากจะเป็นการทำให้ดัชนีราคายางพาราของประเทศญี่ปุ่นสามารถสะท้อนความเคลื่อนไหวของราคาตลาดโลกได้มากขึ้นแล้ว ยังส่งผลให้ราคาของประเทศไทยในฐานะผู้ผลิตและผู้ส่งออกอันดับหนึ่งของโลก มีส่วนในการกำหนดราคาในตลาดโลกมากขึ้น รวมทั้งถูกใช้ในการอ้างอิงราคาจากผู้ประกอบการ และนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ (ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2551)

ตารางที่ 3.11 ข้อกำหนดการซื้อขายสัญญาล่วงหน้ายางแผ่นรมควันชั้น 3 ในตลาด AFET

สินค้า	ยางแผ่นรมควันชั้น 3
คุณภาพสินค้าที่ส่งมอบ	มาตรฐาน Green Book โดยผู้ซื้อสามารถกำหนดลักษณะเฉพาะ (House Term) ตามที่ต้องการ
จำนวนเดือนที่ทำการซื้อขาย	ทุกเดือนติดต่อกันไม่เกิน 7 เดือน
เวลาเปิดทำการซื้อขาย	ทุกวันทำการ ตั้งแต่ 10.00-15.45 น.
ราคาซื้อขาย	บาท/กิโลกรัม
หน่วยการซื้อขาย	1 หน่วยการซื้อขาย = 5,000 กิโลกรัม
หน่วยการส่งมอบรับมอบ	1 หน่วยการส่งมอบ = 20,000 กิโลกรัม
อัตราการขึ้นลงของราคา (Tick Size)	0.05 บาท/กิโลกรัม
อัตราการขึ้นลงของราคาประจำวัน	2.80 บาท/กิโลกรัม
จำนวนการถือครองซื้อตกลง	หนึ่งเดือนก่อนเดือนส่งมอบ: ไม่เกิน 200 ซื้อตกลง สองเดือนก่อนเดือนส่งมอบ: ไม่เกิน 600 ซื้อตกลง ทุกเดือนรวมกัน: ไม่เกิน 3,000 ซื้อตกลง
วันซื้อขายสุดท้าย	สำหรับผู้มีฐานะเป็นผู้ประกันความเสี่ยง หนึ่งเดือนก่อนเดือนส่งมอบ: ไม่เกิน 500 ซื้อตกลง วันทำการที่ 3 ก่อนวันทำการแรกของเดือนส่งมอบ
จุดส่งมอบและเงื่อนไขการส่งมอบ	ผู้ซื้อเลือกเงื่อนไขการส่งมอบอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้ดังนี้ - ณ ท่าเรือกรุงเทพฯ หรือท่าเรือแหลมฉบังตามเงื่อนไข Free on Board (PAR) - ณ คลังสินค้าหรือโรงงานในเขตกรุงเทพฯ นครปฐม ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี ชลบุรี และระยอง (ผู้ขายให้ส่วนลดแก่ผู้ซื้อตามอัตราที่ตลาดกำหนด)

ที่มา: ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2551

3.3.3 การบริหารความเสี่ยงด้วยสัญญาล่วงหน้าแบบวันชั้น 3

สัญญาล่วงหน้าแบบวันชั้น 3 เป็นเครื่องมือในการบริหารความเสี่ยงของราคาขายพาราด้วยกลไกทางการตลาดที่เกิดจากความผันผวนของราคา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากความผันผวนของราคา เพื่อรักษารายรับหรือต้นทุนในอนาคต ทั้งในกรณีที่ราคาขายพาราในตลาดจริงอาจปรับตัวลดลงเมื่อผลผลิตออกสู่ตลาดในอนาคต หรือในกรณีที่ราคาขายพาราในตลาดจริงปรับตัวเพิ่มขึ้นเมื่อต้องซื้อพาราเป็นวัตถุดิบสำหรับผลิตสินค้าในอนาคต ซึ่งการป้องกันความเสี่ยงด้วยสัญญาล่วงหน้าจะตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ราคาสินค้าในตลาดจริงมีการเคลื่อนไหวคู่ขนานไปกับราคาสินค้าในตลาดล่วงหน้าเสมอ

สำหรับผู้ที่ใช้สัญญาล่วงหน้าในการป้องกันความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้านั้นเรียกว่า “ผู้ประกันความเสี่ยง หรือ hedger” โดยผู้ประกันความเสี่ยงจะสามารถลดความเสี่ยงจากความผันผวนของราคาสินค้าในตลาดจริงด้วยการเปิดสถานะในตลาดล่วงหน้าตรงข้ามกับสถานะที่ตนมีความเสี่ยงอยู่ในตลาดจริง ซึ่งจะทำให้ผู้ประกันความเสี่ยงสามารถนำผลกำไรที่เกิดขึ้นจากตลาดหนึ่งมาชดเชยกับการขาดทุนที่เกิดขึ้นในอีกตลาดหนึ่งได้ เสมือนว่าผู้ประกันความเสี่ยงได้ตรึงราคาสินค้าที่เกิดขึ้นในอนาคตไว้ในระดับที่ตนต้องการ ซึ่งการป้องกันความเสี่ยงในตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้ามีด้วยกันอยู่ 2 แบบ คือ 1) การป้องกันความเสี่ยงด้วยการขายล่วงหน้า (short hedge) ผู้ประกันความเสี่ยงที่เกรงว่าราคาสินค้าที่จะขายในอนาคตจะปรับตัวลดลง สามารถเข้ามาป้องกันความเสี่ยงโดยการขายล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้เกิดผลกำไรหากในอนาคตราคาสินค้าปรับตัวลดลง และสามารถนำกำไรที่ได้จากการขายล่วงหน้ามาชดเชยการขาดทุนจากการขายผลผลิตในตลาดจริง และ 2) การป้องกันความเสี่ยงด้วยการซื้อล่วงหน้า (long hedge) ผู้ประกันความเสี่ยงที่เกรงว่าราคาสินค้าที่จะซื้อในอนาคตจะปรับตัวเพิ่มขึ้น สามารถเข้ามาป้องกันความเสี่ยงโดยการซื้อล่วงหน้า ซึ่งจะทำให้เกิดผลกำไรหากในอนาคตราคาสินค้าปรับตัวเพิ่มขึ้น และสามารถนำกำไรที่ได้จากการซื้อล่วงหน้ามาชดเชยการขาดทุนจากการซื้อวัตถุดิบในตลาดจริง (ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย, 2551)